

Hittérítési tudósítások,

az evangéliomnak pogányok közötti terjesztéséről.

Melléklet

a magyar protestans egyházi és iskolai

„FIGYELMEZŐ“-höz.

7. szám.

(Egy szám ára : 2 kr.)

A hegyi beszédben az Ur Jézus Krisztus ezt mondá (Máté 5 : 14.) tanítványainak: „Ti vagytok a világ világossága!” Ebből látjuk, mi nagy szerencse Krisztus tanítványának, azaz keresztyénnek lenni. Jézus Krisztus nélkül a világ sűrű sötétségben fekszik, és senki sem tudja, mikép juthat Istenhez; mert egyedül Jézus Krisztus a valódi világosság. De a ki őt bírja és követi, az nem jár sötétségben; hanem az élet világossága van annak, hogy meglássa, mikép üdvözülhet, s az világosságával mások előtt is világíthat a sötét világban, hogy megtudják mások is, mikép üdvözülhetnek. És ezt hálálul követeli is Jézus Krisztus; azért világosan hozzá teszi (16. v.): „Úgy fényljek világosságtok az emberek előtt, hogy látván jó cselekedeteiteket, dicsőítsék mennyei Atyátokat!” — Vizsgálja meg tehát mindenki magát, a ki ezt olvassa, vajjon megösmerte-e Jézus Krisztust, mint valódi világosságot, vagy nem! Bár adná meg azt Isten az egész keresztyén egyháznak, hogy mindinkább „világosság” legyen és világítson messzire a sötét pogány világban. — Mennyiben történt ez eddig, azt meglátjuk ma Észak-Amerika egyik részén, midőn megtekintjük

a hittérítés történetét az eszkimók közt Grönlandban.

E lapok 1. számában hallottunk valamit a hideg és rideg Grönland félszigetről, valamint lakóinak szokásairól és babonájáról, és hogy dániai és herrnhuti keresztyén prédikátorok által csaknem az egész ország keresztyénné lett. Ma meghalljuk, mikép történt ez.

Krisztus urunk után 982-ben Rauda Erik nevű számüzött izlandi a halakban gazdag azon tengerpartra menekült, melyet nem sokkal előbb Izlandtól nyugotra fődöztek volt föl. A zöld sziget (zöld német nyelven grün; innen a Grönland név) élénk leírása után mások is települtek oda, s ezeknek 999-ben Trygwáson Blaf, norvégiai király egy papja vitte meg az evangéliomot. Így létesült 1122-ben Gardarban egy grönlandi székhely, melyhez nyugot felé 4 egyház tartozott 100 majossal, kelet felé pedig 12 egyház 200 majossal és 2 zárdával. De 1408 óta, midőn a tizenhetedik püspököt

szentelték föl, e telepítvény egészen eltűnik a történetből. Valószínűleg pestis és Amerikából bevonult vadak a telepítvényesek számát, következőleg a kereskedést is csökkentették. Azonkívül roppant jégtömegek kelet felől a hajók kikötését mindinkább nehezítették, s a közlekedés Grönlanddal csaknem egészen megszűnt. 1708-ban jutottak eszébe e régi gyarmatok Egede János, norvégiai lelkésznek, s felőlők nyert némi tudósítások azt engedék gyanítania, hogy ők visszaestek a pogányságba. Ezt szívére vette; kötelességének tartotta tehát néprokonait fölkeresni, s velök az evangéliomot megismertetni. Igaz, hogy neje s gyermekei voltak; tervét mindenki kivihetetlennek tartotta; és 10 évig hiába fáradozott. Végre meghallgattatásra talált. Az ő indítványára több kereskedő elhatározta, hogy Grönlandban gyarmatot telepítenek. IV. Frigyes, a kegyes dán király, ki Kelet-Indiába is az első térítőket küldte, ilyen hittérítőnek nevezte őt ki 300 tallér fizetéssel. Így utazott el Egede, nejével, 4 kis gyermekével és 40 telepítvényessel Grönlandba. Nyolc heti veszélyes út után 1721. júl. 3. egy szigetén kikötvén, házat építettek magoknak gyepföldből és kövekből, melyet belül deszkákkal béleltek ki. A lakosok első látása után meggyőződött Egede, hogy nem földieire, hanem vadakra talált; de ettől nem riadt vissza. Sikerült bizalmukat megnyernie, kivált miután az angekokok hiába igyekeztek őt és társait tovarázsolni. Fia Pál néhány bibliai történetet rajzolt le, melyeket ő a vadaknak magyarázgatott. Hogy nyelveket megtanulja, egy grönlandi családot fogadott házába; sőt ugyane célból egy ideig két kis gyermekével az ő kunyhóikban tartózkodott, dacára a köztök levő férgeknek, búznék és a borzasztó forróságnak, melyet halzsírlámpájok s az ő kipárolgásuk okozott; s ha az eszkimó egy betűt megtanult, egy halhorgot ajándékozott neki stb. De minden törekvése sikeretlennek látszott. A tanulást megunták, mondván, hogy „nem tudják mirevaló az, hogy egész nap ülve papírra nézzenek s azt mondják: a, b, c; Egede is, a kereskedő is haszontalan emberek, mivel egész nap semmit sem tesznek, csak könyvbé néznek és tollal pingálnak; a grönlandiak sokkal különb emberek, ezek tengeri kutyákat fognak, madarakat lőnek stb., a mi hasznot hajt és örömet okoz.“ Ha Egede prédikált, azt kérdezték, elhagyja-e már hamar, neki pedig a karján kellett megmutatnia, mekora darab van még hátra. Tanítását kigunyolták, mondván, hogy „az ő angekokjaik jobban ismerik a mennyet és a poklot“. Jézust is úgy képzelték, mint egy nagy angikokot, s nagy dőreségnek tartották, hogy őt megölték, ha köztök születnék ilyen angekok, ők meg nem ölnék.

A telepítvényesekkel is baja volt Egedének, zúgolódtak, hogy nem jól ment a kereskedés. 1728-ban 5 hajó erősítette meg a gyarmatot, s ez Godthaab név alatt a szárazföldre tétetett át; de ott a legtöbb telepítvényes elhalt, a katonák közt lázadás tört ki, s a jövevények erkölcstelensége, kiket leginkább börtönökből vettek, megkeserítette a predikátor életét. Ezenfölül 1731. IV. Frigyes meghalt, s az egész költséges gyarmattal föl akartak hagyni, úgy hogy Egede csak 10 tengerésszel, kik a hajóra nem fértek, maradt ott. Ekkor 1733. május 20. egy új hajóval azon örvendetes hír érkezett, hogy a grönlandi kereskedést és hittérítést újra fogják folytatni, s egyuttal a herrnhutiak első három hittérítője érkezett, kiknek működése a grönlandiaknál utóbb áldásteljes lett.

Az Ausztriából kiűzött morva és cseh atyafiak t. i. 1722. Zinzendorf gróf területén Herrnhut községét alapították, s innen már a következők éven Nyugotindia néger rabszolgái közé hittérítőket küldtek. Midőn tehát

hallották, hogy Egede intézetének ismét meg kellene szünnie, testvéreik közül hármat segítségeül küldtek, kinek neveik : Stach Máté, Dávid Keresztély és Stach Keresztély. — Kopenhágában a király szívesen fogadta, és több előkelő férfi gyámolította s Egedének ajánlotta őket. Ennek is szívesen látott vendégei voltak, ámbár azon útasítással jöttek, hogy magok kezére fogjanak munkához. Minthogy azonban egészen tanulatlan emberek voltak, az általok alapított Uj-Herrnhutban sok akadálylyal kellett küzdeniök, különösen, mivel nyelvet nagyon nehezen esett tanulniok. A grönlandiak semmit sem akartak felölök tudni, sőt könyveiket is ellopták. Egy grönlandi fiú Kopenhágából a himlőt hozta magával, s e betegségben 3000 ember halt meg; magok a morva atyafiak is megbetegedtek. Azonkívül nem küldtek utánok élelmi szereket, úgy hogy tengericsigákkal és tengeri fűvel voltak kénytelenek éhségöket csillapítani. A grönlandiak pedig azt mondták: „A tíföldieitek semmit sem érnek, mivel semmit sem küldenek; ha vissza nem mentek, nem okosan cselekesztek“. — De minde sanyarúság dacára Isten jósága nyilvánult nálok. Egede és övéi segítettek rajtok, a mennyire lehetett, kivált betegségek alatt. A legnagyobb inség idején Amsterdamból egy barátjok egy hordóval élelmi szert küldött nekik azon ígérettel, hogy még többet is fog tenni. Mindenekfölött azonban egy fiatal grönlandi fölébredt buzgósága erősítette őket. 1838. jun. 2. ugyanis dél felől vándorló pogány csoport ért hozzájuk, midőn az atyafiak egyike épen az uj testamentomot irogatta. Tudni akarták, mi van abban a könyvben. A hittérítő örömmel ragadta meg az alkalmat, s felolvasta az Üdvözítő szenvedésének történetét az Olajfák hegyén. Az egyik közülök az asztalhoz lépve, (neve Kajatnak) megindult hangon kérdezé: „Hogy volt az? Mondd el még egyszer, mert én is szeretnék üdvözülni!“ Így még egy grönlandi sem beszélt! Könnyes szemekkel beszélte el a térítő Jézus szenvedésének egész történetét; a másik két atyafi is odajött, s általános megindulás támadt a hallgatók közt. Némelyek eltávoztak; mások csodálkozva tették szájokra kezeiket, ismét mások imádkozni akartak tanulni; Kajatnak pedig később megkereszteltette magát, és a térítésnek nagyon hasznos segédje lett. 1741. febr. 27. csöndes, boldog halállal múlt ki.

E közben Egede 15 éves bajteljes működése után elbocsáttatásáért folyamodott, s miután hősies lelkü neje még Grönlandban meghalt, holttestével és övéivel 1736. visszatért Dániába. Itt a grönlandi hittérítési intézet szemnáriumát mint superintendens igazgatta s 1758. 73 éves korában meghalt. Grönlandban pedig fia, Pál, folytatta a térítés munkáját, egyetértve a herrnhutiakkal. A keresztelések mindinkább szaporodtak s a gyarmatok minde mai napig virágoznak. A térítésről való gondoskodás utóbb egészen a herrnhutiakra szállt.

Uj-Herrnhutban megtanultak a gyermekek olvasni, a nők pedig énekelni, s épen ez éneklés folytán akkor is ragaszkodtak a keresztyén tanításhoz, midőn halászat és iramszarvas-vadászat végett nyáron elszéledtek. 1747-ben templomot kaptak, melynek fölszentelését 300 grönlandi több napon át ünnepelte, mely alkalommal több keresztelt grönlandi az urvacsorájához is járult. Különösen áldásdús volt azon egyházlátogatás, melyet 1752-ben Wattewille János püspök, Zinzendorf veje, végzett. Már szeretetteljes külseje is kedvező benyomást tett megérkezésekor a grönlandiakra. Midőn a hajó kikötésekor az atyafiak közül néhányan nem voltak jelen, egy grönlandi lélekszakadva futott feléjök e szavakkal: „Johannes Assersok tikerar-

*

parel“, azaz: „a szeretetteljes János jó benneteket látogatni“. A püspök azután 8 hétig különböző gyűlésekben vizsgálta az egyház benső állapotát. Midőn pedig visszatért, a grönlandiak búsán nézve utána, kajitjaikon (kis csónakok) mértföldekre elkisérték, s érzeny leveleket irtak hozzá. Ugyanoly áldott hatású volt Sternberg (1771.) és Reichel (1859.) egyházi látogatása. Később új hittérítési állomások is szerveztettek. 1823-ban Londonból több grönlandi nyelvű énekes könyv és új-testamentom érkezett. — De az örvedetes eseményhez több szomorú is járult. Így 1776-ban a dán kormány parancsot adott ki, hogy télen egy-egy helyen annyi család együtt ne lakjék, mi az egyházi fegyelmet megzavarta. 1802-ben nagy hideg s vele éhség támadt. 1801 és 1806 közt, midőn Dánia Angolországgal ellenséges viszonyban volt, az érlelmi szerek Grönland számára elmaradtak. Ujabb időben pedig a hittérítők a nép általános elszegényedéséről panaszkodnak, mivel európai fényüzési cikkekhez, péld. kávéhoz szoktak. A herrnhutiak térítése mindamelllett sikeresen halad, s 1864-ben 5 helyen 21 térítő testvér volt, kik 1912 személyt gondoztak. A dán missió is újabban új életre ébredt. A kormány gondoskodásán kívül ugyanis szabad térítési egyesület alakult. Így a legtávolabb északon fekszik Upernivik városa, hol a nap 79 napig föl nem kel s még júliusban is hó van. E tájakon lakik 449 grönlandi, kik még részben közel állnak a pogány babonához. Ettől délre fekszik O manek, hol a halak és tengeri kutyák nagy mennyisége található: valamint elég kőszén is. E község 300 tallért gyűjtött orgonára. Jakobshofenben 3 emeletes seminarium létezik, a melyben azonban, fájdalom, nem grönlandi nyelven tanítanak. Egedesmindeben még 1862-ben is 10 ember halt meg éhen, nem mintha élelem épen nem volna, de mivel a grönlandiak télére eleget nem gyűjtenek. Közel van Godhaven, hol az európai befolyás legkártékonyabban mutatkozik. Holsreinsburgban (1330 lakossal) 1863. egy járvány 90 embert ragadott el, úgy hogy az ottan levő 3 európai nem győzte a halottakat temetni. Ide tartozik a 272 lélekből álló Sukkertoppen, hol 1863. egy kis templomot építettek; de hol szintén nagy szegénység uralkodik stb. Mindez eléggé mutatja, hogy a dán térítési társaság még elég tenni valót talál. Ehhez járul, hogy kelet felől még mindég jönnek pogányok, kik még nagyobb számmal várhatók, ha a fölfedezési utak észak-kelet felé tovább haladnak. Azonkívül Kane, híres utazó, 1865-ben távol északon még egy egészen pogány cszkimó-törzsre talált, kikkel nem tudják, mit tegyenek: jobb volna-e nálók egy gyarmatot telepíteni, vagy őket dél felé szállítani?

Azonban, ha visszapillantunk, mit tett Isten Egede óta a szegény esz-kimókkal, nem kételkedhetünk, hogy tovább is fog segíteni, mint eddig segített. Jézus Krisztus megmarad valódi világosságnak és erőt ad övéinek, hogy világítsanak. Ha csak mi keresztyének őt életünk világosságának választanók és cselekedeteink a pogányok előtt fénylenének. Azért imádkozunk! Ur Jézus Krisztus! Te öröktől fogva a világ világossága vagy, s megadtad nekünk a szent Lélek által az erőt, hogy világítsunk a világban. Mert te hozzánk jöttél szent Lelkoddal a szent keresztségben, a te szent igédben és a szent vacsorában! Segíts, hogy mindezt jól felhasználjuk s mindinkább világosságá legyünk, mely fényljk a pogányok sötétségében. Add ezt a Görnlandban nyert új keresztyén gyülekezeteidnek is. Egykor pedig halálunk után vigy be az örök világosságba! Cselekedd ezt végtelen szeretetedért. Ámen

Debreczen, 1871. Nyom. a város könyvnyomdájában. Jr.